

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 7.8.2006
KOM(2006) 443 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**EUROOPAN LAAJUISIA ENERGIAVERKKOJA KOSKEVIEN
SUUNTAVIIVOJEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA
KAUDELLA 2002-2004**

päätöksen 1229/2003/EY 11 artiklan mukaisesti

{2006(2006) 1059}

Kertomus on laadittu Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta ja päätöksen N:o 1254/96/EY kumoamisesta 26 päivänä kesäkuuta 2003 tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1229/2003/EY 11 artiklan mukaisesti¹.

Täytäntöönpanoa koskevassa kertomuksessa esitetään yhteenveto Euroopan laajuisiin energiaverkkoihin (TEN-E) sovellettavan politiikan puitteista. Kertomuksessa esitetään myös suuntaviivojen laajuus ja tavoitteet sekä yhteenveto täytäntöönpanoa koskevista saavutuksista kaudella 2002–2004. Kertomus perustuu siirtojärjestelmän käyttäjiltä ja jäsenvaltioiden asiantuntijoilta saatuihin tietoihin.

Kertomuksen liitteestä käyvät ilmi sähkö- ja kaasuverkkoyhteyksien käyttöönottoa koskevat yksityiskohdat kaudella 2002–2004.

1. Energia-alan TEN-verkkoja koskevan politiikan toimintakehys

Energian toimitusvarmuus ja energia-alan sisämarkkinoiden toimintakyky ovat politiikan tärkeimmät tavoitteet. Tämä heijastuu Euroopan laajuisen energiaverkkojen suuntaviivoihin, joiden avulla pyritään luomaan aidosti eurooppalainen sähkö- ja kaasuverkosto yhdistämällä tehokkaammin erilliset kansalliset verkot.

Euroopan unionin Euroopan laajuisia verkkoja koskeva politiikka nojaa kolmeen kulmakiveen: TEN-verkkojen oikeudellinen perusta eli Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa lisätyt Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 154–156 artiklat, TEN-verkkojen rahoitustukea koskeva asetus² ja energia-alan TEN-verkkoja koskeva suuntaviivapäätös, jossa yksilöidään ensisijaisten ja yhteisen edun mukaisten hankkeiden akselit.

Yhteisön perustamissopimuksen mukaisten toimien tarkoituksena on edistää kansallisten verkkojen yhteenliittämistä ja yhteentoimivuutta sekä pääsyä näihin verkkoihin avointen ja kilpailuperusteisten energiamarkkinoiden puitteissa.

Suuntaviivoissa määritellään yhteisön toimien tarkoitus, laajuus ja tavoitteet; hankeluettelot ovat liitteissä. Suuntaviivoissa määritellään tukikelpoisuuden arviointiperusteet, joiden mukaan hankkeille myönnetään rahoitustukea. Tältä pohjalta voidaan rahoitusasetuksen mukaisesti tukea useita yhteisen edun mukaisia tarkoin määriteltyjä hankkeita.

2. Energia-alan TEN-verkkoja koskevat suuntaviivat

Energia-alan TEN-verkkoja koskevat Euroopan yhteisön suuntaviivat hyväksyttiin vuonna 1996, jolloin niihin sisältyi useita yhteistä etua koskevia hankkeita. Hankeluetteloa on muutettu kahdesti, vuosina 1997 ja 1999. Suuntaviivojen hiljattain uudistettu versio tuli voimaan kesäkuussa 2003. Siinä yksilöidään akselit ensisijaisille ja yhteisen edun mukaisille hankkeille, joiden toteutusta tässä kertomuksessa analysoidaan.

¹ EYVL L 176, 15.7.2003, s. 11.

² EYVL L 228, 23.9.1995, s. 1, neuvoston asetus (EY) N:o 2236/95, annettu 18 päivänä syyskuuta 1995, Euroopan laajuisen verkkojen alaan liittyvän yhteisön rahoitustuen myöntämistä koskevista yleisistä säännöistä, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 6. heinäkuuta 2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1159/05 (EYVL L 191, 22.7.2005, s. 16.).

Euroopan laajuisten energiaverkkojen kehittämistä koskevien suuntaviivojen tarkoituksena on energia-alan sisämarkkinoiden toiminnan tehokkuus, yhteisön yhteenkuuluvuuden kehittäminen, toimitusvarmuuden vahvistaminen sekä ympäristön suojelu. Kansallisten verkkojen yhdistäminen ja uusien yhteenliittymien rakentaminen jäsenvaltioiden välille on osa yhdentymistä, jonka puitteissa otetaan käyttöön eurooppalainen energiansiirtoverkko. Avainasemassa on tiettyjen ensisijaisilla akseleilla sijaitsevien hankkeiden valmistuminen. Nämä hankkeet ovat rajatylittäviä tai niillä on merkittävä vaikutus rajatylittävään energiansiirtokapasiteettiin.

Ensisijaisten hankkeiden akseleissa otetaan huomioon sisämarkkinoiden toimintatehon ja energiansaannin toimitusvarmuuden edellyttämät liittymät. Sähkö- ja kaasuverkkojen haasteet ovat erilaiset:

i) Sähköverkkojen yhteenliittämisen olemassa oleva kapasiteetti on suurimmaksi osaksi riittämätön vaihdon ja kaupan lisäämisen kannalta. Tästä syystä Barcelonan Eurooppa-neuvostossa maaliskuussa 2002 valtioiden ja hallitusten päämiehet sopivat jäsenvaltioille asetettavasta tavoitteesta, jonka mukaan sähköverkkojen yhteenliittämisen tason tulisi vastata vähintään 10:tä prosenttia asennettujen verkkojen tuotantokapasiteetista vuoteen 2005 mennessä.

ii) Maakaasun osalta riippuvuus tuontikaasusta tulee lisääntymään voimakkaasti seuraavien 20–30 vuoden aikana. Energia-alan TEN-verkkoja koskevan politiikan puitteissa 70 miljardin kuutiometrin lisäkapasiteetin saavuttaminen kaasun tuonnissa vuoteen 2013 mennessä Venäjällä, Pohjois-Afrikassa, Kaspianmeren alueella ja Lähi-Idässä sijaitsevista lähteistä oli realistinen tavoite. Suurimmat maakaasun tuottajat tällä hetkellä ovat Norja, Venäjä ja Pohjois-Afrikka. Tulevaisuudessa Kaspianmeren alue, Lähi-Idä ja Meksikonlahden alue ovat tärkeitä maakaasun tuottajia. Luonnolliset kuljetusreitit muodostuvat lähteiden sijaintipaikkojen mukaan.

Näihin haasteisiin perustuvien ensisijaisten hankkeiden akseleista on selostus liitteen 1. osassa.

2.1 Energia-alan TEN-hankkeiden yksilöinti ja tärkeysjärjestys

Yhteisön toimet sähköverkkojen kehittämiseksi liittyvät sähkön ja maakaasun pääasiallisiin kuljetus-/siirtoverkkoihin eivätkä jakeluverkkoihin.

Kyseessä saattaa olla yhteistä etua koskeva hanke, mikäli se vastaa suuntaviivoissa asetettuja tavoitteita ja painopisteitä ja saattaa olla taloudellisesti kannattava. Hankkeen sisällyttäminen yhteistä etua koskevien hankkeiden luetteloon ei mitenkään rajoita hankkeen ympäristövaikutusten arviointia.

Vaikka alun perin pidettiin tarpeellisena kymmentä hanketta, niin kutsuttuja "Essen-hankkeita", jotka hyväksyttiin Essenissä vuonna 1994 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa, luetteloa laajennettiin nopeassa tahdissa **alhaalta ylös -periaatteella** 200:aan yhteistä etua koskevaan hankkeeseen vuonna 1999. Vuonna 2003 hyväksytty uusi versio sisälsi yli 220:tä hanketta koskevat päätökset.

Hiljattain julkaistussa uudessa versiossa otettiin käyttöön hankkeita koskeva hierarkia. Verkkoyhteyksien yleisen tason parantamisen lisäksi on nopeassa tahdissa kehitettävä

erityisiä linkkejä. Tämä johti strategian muutokseen, käyttöön otettiin **ylhäältä alas -strategia**, jossa etusijalla oleviin hankkeisiin ryhdyttiin ensin. Tästä syystä energia-alan suuntaviivoja koskevassa kesäkuussa 2003 hyväksytyssä päätöksessä yksilöidään yhteistä etua koskevien tavoitteiden lisäksi etusijalla olevien hankkeiden akselit. Täten energia-alan TEN-verkkojen ohjelma vastaa tuontikaasun lisääntyneeseen tarpeeseen, johon liittyy merkittävä maakaasun siirtokapasiteetin kasvu sekä jäsenvaltioiden välisen sähköverkkoyhteisten yhteenliittämiskapasiteetin lisäystarve. Täten saataisiin aikaan luotettavampi ja tehokkaampi verkkotoiminta ja vältettäisiin sähkökatkoksia.

Kuvissa 1) ja 2) esitetään ensisijaisten hankkeiden akselit. Kuvista ilmenee selvästi erillisten markkinoiden yhdistämisen samoin kuin uusien kaasuntoimitusväylien tarve.

2.2 Energia-alan TEN-verkkojen suuntaviivojen merkitys

Tästä kertomuksesta ja sen liitteestä käy ilmi energiansiirtoinfrastruktuurin täytäntöönpanon edistyminen Euroopan unionin Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevan politiikan tavoitteiden mukaisesti. Huomionarvoista on se, että hankkeiden typologia muuttui suuntaviivoissa tehtyjen muutosten johdosta, jotka neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät kesäkuussa 2003. Lupien ja rakentamisen vaatiman pitkän aikavälin, yleensä 5–10 vuotta, johdosta myös kauden 1996–2000 sisällyttämistä analyysiin pidettiin tarpeellisena. Suuntaviivoihin tehdyissä muutoksissa uusi ja vanha luokitus yhdistettiin. Siksi täytäntöönpanoa koskeva kertomus perustuu kesäkuussa 2003 hyväksytyssä suuntaviivoja koskevassa päätöksessä esitettyyn hanketypologiaan.

Lisäksi liitteestä käyvät ilmi jo voimassa olevissa suuntaviivoissa lueteltuja hankkeita koskevat tärkeät tiedot samoin kuin TEN-energiaverkkoja koskevasta budjettikohdasta myönnetty urakkasopimukset. TEN-energiakomitean nimittämät jäsenvaltioiden asiantuntijat vahvistivat tähän liittyvissä taulukoissa olevat tiedot vuoden 2005 aikana.

3. Täytäntöönpanon edistyminen

Vuodesta 1996 lähtien kaasu- ja sähköala ovat muotoutuneet eri tavoin hankkeiden täytäntöönpanon suhteen. Vaikkakin kaasun toimitusvarmuus on hoidettu hyvin tähän saakka, sekä sähkön tuotantokapasiteetin että verkkojen yhteenliittämisen riittämättömyys ovat aiheuttaneet vakavia tukkeumia tietyillä linjoilla ja jopa sähkökatkoksia vuonna 2003.

Vuonna 1994 määriteltyjen ”Essen-hankkeiden” luetteloon sisältyneiden viiden kaasuhankeeseen toiminta alkoi pian tämän jälkeen. Nämä olivat kaasurunkoputkistot Algeria–Marokko–Espanja ja Venäjä–Valko-Venäjä–Puola–EU sekä Kreikassa, Portugalissa ja Etelä- ja Länsi-Espanjassa sijaitsevat uudet kaasuverkot.

Kahdessa luettelon viidestä sähköhankkeesta alkoi toiminta. Nämä olivat Pohjois-Portugalin ja Espanjan välinen verkkoyhteys sekä Italian ja Kreikan sähköverkkoyhteisten yhteenliittäminen. Kolmen muun hankkeen kohdalla ei ole löydetty ratkaisua hallinnollista lupamenettelyä koskeviin vaikeuksiin (Ranska–Italia- ja Ranska–Espanja-hankkeet) tai rakennuspäätös puuttuu (Tanskan itä- ja länsiosien yhdistäminen). Tämä suuntaus on jatkunut vuosien 1996–2001 välisenä aikana toimintansa aloittaneiden hankkeiden kohdalla, joista 18 oli kaasualan ja 6 sähköalan hankkeita.

3.1 Valmistuneet hankkeet

Kuvissa 3) ja 4) esitetään vuoden 2001 jälkeen toimintansa aloittaneet hankkeet (yksityiskohdat ilmenevät taulukoista 1 ja 2); näistä 45 oli sähköhankkeita, joista suuri osa sijaitsee Espanjassa, Portugalissa ja Kaakkois-Euroopassa, ja 16 kaasuhankkeita. Näistä 14 hanketta sai energia-alan TEN-verkkojen talousarvion mukaisen urakkasopimuksen.

Vastaaviin rajanylisiin hankkeisiin (ja hankkeisiin, joilla on merkittävä vaikutus rajatylittävään sähkön- ja kaasunsiirtoon), jotka luokiteltiin ensisijaisiksi, kuuluvat sähköliittymät akseleilla EL.1, EL.2, EL.3, EL.4, EL.6 ja EL.7 sekä lisäksi kaasuverkkoyhteydet akseleilla NG.2 ja NG.4, kuten kuvista 3) ja 4) käy ilmi.

3.2 Rakenteilla olevat hankkeet

Kuvat 3) ja 4) esittävät tällä hetkellä rakenteilla olevia hankkeita (yksityiskohdat käyvät ilmi liitteen taulukoista 2 ja 3). Ko. luettelossa on 14 sähköhanketta, joista merkittävä määrä sijaitsee Espanjassa ja Portugalissa, sekä 11 kaasuhanketta. Näistä 9 hanketta sai urakkasopimuksen energia-alan TEN-verkkojen talousarviosta.

Vastaaviin rajanylisiin hankkeisiin (sisältäen yhden hankkeen, jolla on merkittävä vaikutus rajatylittävään sähkön- ja kaasunsiirtoon), jotka on luokiteltu ensisijaisiksi, kuuluvat sähköliittymät akseleilla EL.3, EL.4, EL.6 ja EL.7 sekä lisäksi kaasuverkkoyhteydet akseleilla NG.3 ja NG.4, kuten kuvista 3) ja 4) käy ilmi.

3.2.b Rajanylisten lisäverkkoyhteyksien vaikutus

Valmiiden sekä rakenteilla olevien rajanylisten verkkoyhteyksien vaikutuksen arviointi perustuu liitteen taulukoissa 2 ja 4 esitettyyn kapasiteetin kasvuun. Sähköliittymien kohdalla kasvu mitataan 'kapasiteetin nettolisäyksenä', mikä liittyy kyseessä olevan maan 'nettosiirtokapasiteettiin'.

Belgian kohdalla Avelin-Avelgemista Ranskaan johtavan lisälinjan tuoma 900 MVA:n nettokapasiteetin kasvu vastaa 16:ta prosenttia todellisesta nettosiirtokapasiteetista. Italian kohdalla Rondissonen vaiheensiirtimen aiheuttama kasvu sekä Sveitsin verkkoyhteyden valmistuminen muodostavat 22 prosenttia nettosiirtokapasiteetista. Kaksi Kroatian Ernestinovuon johtavaa linjaa vastaavat 38:aa prosenttia nettosiirtokapasiteetista. Kaksi Portugalin ja Espanjan välistä lisälinjaa voivat suorittaa suuren osan Espanjaan menevästä ja sieltä tulevasta nettosiirrosta. Tästä syystä yhden linjan mahdollisesti vaurioituessa toisella linjalla on edelleen riittävästi kapasiteettia välttämättömään energiansiirtoon. Portugalin kohdalla toimitusvarmuus on täten lisääntynyt merkittävästi.

Lisälinjat kasvattavat sähkönsiirtoa merkittävästi. Erityisesti Portugali ylittää nyt verkkojen 10 prosentin yhteenliittämiskapasiteettitavoitteen. Muut maat, kuten Espanja, Italia, Kreikka, Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta, eivät kuitenkaan ole vielä saavuttaneet asetettua tavoitetta. Täten tarve toimitusvarmuuden lisäämiseen yhteisön piirissä sähköverkkojen tukkeutumia korjaamalla korostuu, samoin kuin tarve vastata markkinoiden todellisiin energiansiirtotarpeisiin. Tästä syystä ensisijaisilla akseleilla tarvitaan yhä lisää rajanylisiä sähköverkkojen yhteenliittymiä.

Kaasuverkkoyhteyksien osalta kapasiteetin kasvua mitataan miljardeissa kuutiometreissä vuotta kohti. Taulukoista 2 ja 4 käy ilmi, että uudet Libyan ja Italian, Algerian ja Espanjan

sekä Pohjanmeren kenttien ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliset uudet kaasuputkistot lisäävät kaasun tuontimäärää jopa 20 miljardia kuutiometriä/vuosi. Toiminnassa tai rakenteilla olevat nesteytetyn maakaasun terminaalit lisäävät tuonnin määrää edelleen 50 miljardia kuutiometriä/vuosi.

Nämä luvut muodostavat merkittävän osan yli 200 miljardin kuutiometrin suuruisesta vuodesta 2020 lähtien tarvittavasta vuosittaisesta lisätuonnista Euroopan unioniin. Uusia kaasuputkistoja tarvitaan kuitenkin edelleen kaasun tuontikapasiteetin varmistamiseksi ja monipuolistamiseksi.

3.3 Lupamenettelyvaihe

Hankkeen täytäntöönpanoon kuuluva lupamenettelyvaihe kattaa monia kysymyksiä ja edellyttää suhteellisen monien tehtävien suorittamista ennen kuin lupamenettelyvaihe on loppuun käsitelty. Lupamenettelyvaiheessa on 80 hanketta (yksityiskohdat ilmenevät liitteestä), joista 61 on sähkö- ja 19 kaasunsiirtohankkeita. Energia-alan TEN-verkkojen talousarviosta saatiin rahoitusta 29:lle näistä hankkeista.

Hankkeiden suuren määrän vuoksi on välttämätöntä, että lupamenettelyä yksinkertaistetaan täytäntöönpanon vauhdittamiseksi, ennen kaikkea rajanylisen, koko Euroopan kannalta tärkeiden hankkeiden kohdalla.

Viron ja Suomen välinen kaapeliyhteys (ESTLINK) on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa sähköverkko-yhteys Baltian maiden ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Tästä syystä verkkoyhteyden valmistumista pidettiin tärkeänä. Toteutus kesti yhteensä seitsemän vuotta, joista kolme kului lupamenettelyyn ja vain kaksi rakentamiseen.

Italian ja Sveitsin välisen S. Fiorano–Robbian verkkoyhteyden kehittämissuunnitelma pantiin alulle vuonna 1992. Tekniset ja ympäristönäkökohdat huomioon ottavat toteutettavuussuunnitelmat suoritettiin vuonna 2001. Toteutettavuus- ja esisuunnitelmien valmistuttua alkoi pitkä ja vaikea lupamenettelyprosessi. Mainitsemisen arvoista on se, että hankkeelle saatiin hyväksyntä useiden korvaus- ja ympäristötoimenpiteiden nojalla, esimekkinä olemassa olevien avojohtojen purkaminen uuden hankkeen vaikutusalueella. Uusi linja valmistui vihdoon vuoden 2004 lopussa (12 vuoden jälkeen) ja sen toiminta alkoi tammikuun 20. päivänä 2005.

Näiden esimerkkien valossa voidaan todeta, että sähkölinjojen kohdalla hankkeen valmistumisaika on yhteensä 5 vuotta, mikäli hanke ei kohtaa esteitä tai vastarintaa. Niissäkin tapauksissa, joissa suuria esteitä ei ollut, tosiasia on, että viimeaikaisissa hankkeissa aikaväli alkusuunnitelman ja käyttöönoton välillä oli yleensä noin 10 vuotta. Hankkeiden kohdatessa suuria esteitä tai voimakasta vastarintaa rakennusvaiheen aloittamiseen kuluu 12–20 vuotta ja kauemminkin; Bescano (Espanja) – Baixas (Ranska) on esimerkki, jonka kohdalla yhteisymmärrykseen ei ole vielä päästy. Jotkin hankkeet eivät pääse alkuun ollenkaan jopa 10 tai useampia vuosia kestäneiden keskustelujen jälkeen, kuten linjan Lienz (Itävalta) – Cordignano (Italia) kohdalla on tapahtunut.

Yleinen näkökanta korkeajännitteisten avojohtojen riskien ja vaikutusten osalta poikkeaa suuresti kaasuputkistoja koskevasta näkökannasta, koska kaasuputkistot eivät yleensä viivästy yhtä paljon. Hiljattain esitettiin vastalauseita nesteytetyn maakaasun terminaalien rakentamiselle sekä paikallisella että alueellisella tasolla. Italiassa sijaitsevan Rosignanon terminaalien kohdalla Rosignanon kunta vastusti hanketta voimakkaasti siitä huolimatta, että

hanke oli hyväksytty valtakunnallisella tasolla. Kunta halusi, että tietyt osat tehtaasta rakennettaisiin toisaalle (sisämaahan päin) kunnan alueella. Kolme vuotta kestäneen ylimääräisen ympäristövaikutusten arvioinnin jälkeen näyttää siltä, että toteutuskelpoinen ratkaisu on saavutettu ja rakentaminen voi alkaa pian.

3.4 Kaudella 2002–2004 saavutettu edistys

Kaasuverkkojen alalla tärkeä Ranskan ja Espanjan välinen yhteys sekä uudet nesteytetyn maakaasun terminaalit Carthagenassa, Bilbaossa ja Barcelonassa (Espanja) ovat aloittaneet toimintansa. Lisäksi Italiassa, Espanjassa, Kreikassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on rakenteilla useita nesteytetyn maakaasun terminaaleja. Myös putkisto Libyasta Italiaan (Sisiliaan) on otettu käyttöön.

Merkittäviä lupamenettelyvaiheessa olevia hankkeita ovat Kaspiamereltä Turkin kautta Itävaltaan johtava putkisto, Kreikan ja Italian sekä Tanskan, Saksan ja Ruotsin välisten verkkojen yhdysjohdot, huomattava määrä nesteytetyn maakaasun terminaaleja Italiassa ja Espanjassa sekä maanalainen varasto Espanjassa.

Sähköverkoista todettakoon, että olemassa olevan Ranskan ja Italian välisen yhteyden kapasiteettia on lisätty, Ranskan ja Belgian välinen puuttuva linkki sekä Italian ja Sveitsin välinen uusi linja on otettu käyttöön, samoin kuin Espanjan ja Portugalin väliset, Kaakkois-Euroopassa sijaitsevat, Ruotsin ja Norjan väliset, Suomen ja Venäjän väliset sekä Irlannin ja Tanskan sisäiset lisäyhteydet. Lisäksi rakenteilla ovat Suomen ja Viron välinen merenalainen yhteys, uusi Bulgarian ja Jugoslavian entisen tasavallan Makedonian välinen yhteenliittymä, Espanjan ja Portugalin väliset sekä Irlannin sisäiset linjat.

Lupamenettelyvaiheessa oleviin merkittäviin hankkeisiin kuuluvat Ranskan ja Espanjan väliset yhteydet, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliset yhteydet, Kaakkois-Euroopassa sijaitsevat yhteydet (mukaan lukien yhteydet Kreikan sekä Bulgarian, Jugoslavian entisen tasavallan Makedonian ja Turkin välillä) sekä Saksan ja Puolan, Saksan ja Itävallan, Itävallan ja Unkarin sekä Itävallan ja Tšekin väliset yhteydet.

Liitteessä on yksityiskohtaista lisätietoa ensisijaisten akselien hankkeiden toteutuksesta kaudella 2002–2004.

Lisäksi eristyneillä alueilla sijaitsevien hankkeiden toteutukseen saatiin todellista lisätukea energia-alan TEN-verkkoja koskevan budjettikohdan mukaisten tukien muodossa (ks. yksityiskohdat liitteestä).

3.5 Yhteisön myöntämä rahoitus

Euroopan laajuisia energiahankkeita koskevasta budjettikohdasta tukea myönnettiin vuosina 1995–2004 yhteensä 174 miljoonaa euroa. Tämä summa käytettiin ensisijaisesti selvitysten yhteisrahoitukseen.

On syytä tarkastella myönnettyä rahoitusta ensisijaisten akseleiden näkökulmasta. Vuosina 2001–2004 ensisijaisiin hankkeisiin käytettiin noin 64 % käytettävissä olevista talousarviomäärärahoista. Suurin osa, 62,8 % varoista, käytettiin kaasuverkkoon ja ylijäävä osa eli 37,2 % sähköverkkoon.

Ko. summat vahvistettiin vuoden 2004 tarjouspyynnössä, joka perustui kesäkuussa 2003 hyväksytyihin suuntaviivoihin, joiden mukaan rahoitettavien ensisijaisten hankkeiden osuus

kokonaistalousarviosta oli lähes 64 %. Kaasuverkkojen osuus tästä ensisijaisiin hankkeisiin osoitetusta talousarvion osasta oli 65 %, ja se käytettiin siis kokonaisuudessaan ensisijaisiin hankkeisiin. Näistä luvuista voidaan päätellä, että aiemmin asetetut painopisteet ovat vuoden 2003 päätöksessä määriteltyjen painopisteakselien mukaisia.

On selvää, että vuonna 2003 hyväksytyjen painopisteakselien valinta heijastaa vaadittuja energiainfrastruktuurin parannuksia Euroopan tasolla. Lisäksi valinnasta käy ilmi, että olennainen osa poliittisesta ja taloudellisesta tuesta voidaan kohdistaa painopistehankkeisiin.

3.6 Energia-alan TEN-verkkojen talousarvion keskeinen rooli

Vuotuinen energia-alan TEN-verkkojen talousarvio on erittäin vaatimaton suhteessa tarvittaviin investointeihin, noin 0,2–0,5 % (ks. liitteen taulukot 1 ja 3, joista näkyy energia-alan TEN-verkkojen tuen määrä suhteessa kokonaiskustannuksiin). Selvityksiin myönnetty rahoitus voi kuitenkin olla hankesuunnitelman kannalta olennaisen tärkeä eristetyillä tai saarialueilla. Asiaankuuluvat toteutettavuus- ja tekniset selvitykset ovat hankkeiden käynnistymisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Ne voivat myös lyhentää rakentamispäätökseen tarvittavaa aikaa. Lisäksi tuen myöntäminen uusimmalle sähkönsiirtoteknologialle, kuten maanalaisten linjojen rakentamiselle sekä rautatie- ja maantietunneleiden yhteiskäytölle, antaa senkaltaisille hankkeille vahvan kimmokkeen. Myös tekniselle vaiheelle myönnetty taloudellinen tuki vauhdittaa hanketta ja voi kirvoittaa rakennuspäätöksen. Energia-alan TEN-verkkoja koskevasta budjettikohdasta myönnettiin merkittävää tukea rajanylisille hankkeille; yksityiskohdat on selostettu liitteessä. Muutamissa hyvin perustelluissa tapauksissa oli mahdollista myöntää tukea rakennusvaiheelle. Näissä tapauksissa energia-alan TEN-verkkojen talousarviosta myönnetty korkean profiilin tuki, ei rahoitustuen määrä, on ratkaiseva tekijä. Puuttuvan linkin ollessa lyhyt, jolloin hankkeen kokonaiskustannukset pysyvät matalina, energia-alan TEN-verkkojen rahoitustuen osuus voi nousta 10 prosenttiin, muussa tapauksessa se on vähäisempi.

Erityinen energia-alan TEN-verkkojen rahoitustuki uusimmille teknologioille:

Kaapeliteknologia:

Tukea myönnettiin joillekin merenalaisille kaapelihankkeille, joissa Alankomaat/Norja-yhteenliittymä on pisin käytössä oleva merenalainen kaapeli, Skotlannin ja Englannin yhdistävä kaapeli mukaan lukien. Hankkeissa huomioitiin uusiutuvan energiantuotannon laajempi käyttö sekä sellaiset merenalaiset kaapelit, joiden avulla eri markkinat tai saaret yhdistetään synkronoituun pääjärjestelmään. Kaasu- ja sähköputkien (GIL) käyttöönotossa käytetään uutta menetelmää, jonka avulla saadaan jonkin matkan päässä rannasta sijaitsevat eurooppalaiset tuulivoimalat järjestelmän piiriin.

Korkeajännitteisten linjojen ja rautatie-/maantietunneleiden synergia:

Tukea myönnettiin selvityksiin, jotka koskivat Itävallan ja Italian välisen Brennerin pohjatunnelin kautta kulkevaa mahdollista uutta verkkoyhteyttä sekä sähkön ja rautateitse tapahtuvan kuljetuksen yhdistämistä Lyonin ja Torinon välisessä suurten nopeuksien rautatietunnelissa. Uuden kaapeli- tai GIL-teknologian mahdollisuuksia on analysoitu yksityiskohtaisesti.

Euroopan laajuiset verkkoselvitykset:

Läntisen synkronoidun järjestelmän strategisen merkittävyyden vuoksi 75 % tukikelpoisista kustannuksista liittyy selvityksiin, jotka koskevat yhteyksiä ja liitännöitä läntisen laajennetun synkronoidun järjestelmän eli UCTE-alueen (Union for the Coordination of Transmission of Electricity) ja itäisen synkronoidun alueen välillä. Itäiseen synkronoituun alueeseen kuuluvat Venäjän UPS-järjestelmä (Unified Power System of Russia), mukaan lukien Kaliningradin alue, Valko-Venäjän ja Ukrainan hajautetut energiajärjestelmät (Interconnected Power Systems, IPS), Moldovan, Georgian ja Azerbaidžanin sähköjärjestelmät, Baltian maiden IPS-järjestelmät ja muut synkronoidun järjestelmän piirissä olevat järjestelmät. Toteutettavuusselvityksen perusteella saadaan olennaisen tärkeää tietoa täytäntöönpanopäätöstä varten.

Toisena esimerkkinä mainittakoon hanke, jonka puitteissa analysoidaan UCTE:n ja CENTREL-järjestelmän (Itä-Eurooppa) välisiä uusia verkkoyhteyksiä.

3.7 EIP:n lainat ja muut yhteisön myöntämät apurahat

Kuten liitteessä on selvitetty, energiainfrastruktuuri saa merkittävää tukea EIP:n lainojen tai muiden yhteisön lähteiden myöntämien tukien muodossa. Huomattava osuus tästä tuesta kohdistuu kuitenkin usein energiainfrastruktuuriin yleensä, jakeluverkot mukaan lukien, eikä pelkästään yhdysjohtoihin.

4. Johtopäätökset

Liitteenä olevan raportin perusteella komissio on tehnyt seuraavat yleisluonteiset johtopäätökset:

- Tavoitteeksi asetettua tuen kohdistamista ensisijaisiin hankkeisiin toteutetaan parhaillaan.

Se tosiasia, että vuosina 2001–2004 yli 60 % energia-alan TEN-verkkojen tuesta myönnettiin ensisijaisiin hankkeisiin, osoittaa, että vuonna 2003 hyväksytyt painopisteakselit heijastavat energiansiirtoinfrastruktuurissa tarvittavia parannuksia.

- Täytäntöönpanoa koskevat koordinoitujen toimenpiteiden tulevat olemaan ensisijaisen tärkeitä energia-alan TEN-verkkoja koskevassa politiikassa.

Hankkeiden toteuttamisen vauhdittamiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota niiden edistymisen yksityiskohtaiseen valvontaan ja säännölliseen rajanylisiä verkkoyhteyksiä koskevaan tiedonvaihtoon. Liikenteen alan TEN-verkkoja koskevissa suuntaviivoissa hyväksytty eurooppalaisen koordinaattorin nimittäminen saattaa osoittautua asianmukaiseksi toimenpiteeksi, ja sitä ehdotetaan myös energia-alan TEN-verkkojen suuntaviivojen uudessa versiossa.

- ”Energia-alan TEN-verkon leiman” muodossa myönnettävä poliittinen tuki on enenevässä määrin tarpeellinen julkisen hyväksynnän ja lupamenettelyn vauhdittamisen kannalta. On kuitenkin huomattava, että lupamenettely on edelleen erittäin ongelmallinen, koska ensimmäisen suunnitelman ja käyttöönoton välinen aika on yleisesti noin 10 vuotta.

Energiansiirtojärjestelmän operaattoreilta saatu palaute osoittaa, että yhteisön ilmaisema erityinen eurooppalainen hyöty nähdään rahoitustuen kannalta yhtä tärkeänä ja se edesauttaa rakentamisen aikataulun mukaista aloittamista.

- Yhteisen edun mukaisten hankkeiden pitkällä listalla olevista monista hankkeista suhteellisen suuri määrä on edistynyt hyvin – ilman kovinkaan merkittävää energia-alan TEN-verkkojen tukea. Etenkin ensisijaisten akseleiden varsilla sijaitsevia rajanylisiä yhteyksiä lähemmin tarkasteltaessa on kuitenkin havaittavissa, että tässä alaluokassa energia-alan TEN-verkkoja koskevalla ohjelmalla on ollut huomattava vaikutus (ks. liitteessä olevat taulukot 2 ja 4).
- Suhteellisen pienestä koostaan huolimatta energia-alan TEN-verkkojen talousarviolla oli huomattava vaikutus
 - hankkeiden käynnistämiseen eristyneillä alueilla ja saaristoalueilla
 - hankkeisiin, joissa tutkittiin uusien teknologioiden mahdollista käyttöä, sekä
 - tiettyjen hankkeiden rakennusvaiheen aloittamiseen.
- Euroopan investointipankki (EIP) voi hyvin toimia merkittävällä tavalla EU:n kaasun- ja sähkömarkkinoiden integroinnissa. Kaasun- ja sähkönsiirron infrastruktuurin rahoitus kuuluu jo entuudestaan EIP:n perinteisiin toimintoihin, ja sitä pitäisi painopistehankkeiden osalta kehittää tulevaisuudessa entistä enemmän.
- On käynyt ilmi, että sekä painopistealueiden että hankeluetteloiden³ päivittäminen on edellytyksenä lisärahoituksen saamiselle uusien jäsenvaltioiden ja liittyvien maiden verkkoyhteyksien parantamiseen.

Toukokuun 1. päivänä 2004 liittyneiden kymmenen jäsenvaltion täysipainoinen mukaan ottaminen painopistehankkeisiin edellyttää hankkeiden päivittämistä. Ehdotus energia-alan TEN-verkkojen uusiksi suuntaviivoiksi sisältää painopistehankkeiden vastaavat lisäakselit.

Sähkö- ja kaasuverkkoja koskevat pääasialliset johtopäätökset ovat seuraavanlaiset:

Sähköverkot:

- Ensisijaisissa hankkeissa otetaan huomioon rajanylisen kaupankäynnin merkitys sähkömarkkinoiden vapauttamisen kannalta. Yhteenliittymät ovat edelleen suurelta osin riittämättömiä Barcelonassa asetettuun 10 prosentin tavoitteeseen nähden, vaikkakin edistystä on tapahtunut.
- Valmiilla ja rakenteilla olevilla liittymillä on merkittävä vaikutus päälinjojen ruuhkien poistamisessa. Erityisesti Ranskan ja Belgian (EL.1) sekä Italian ja Sveitsin väliset rajanyliset linkit sekä Italian ja Ranskan välinen vaiheensiirrin (EL.2), useat Portugalin ja Espanjan väliset linjat (EL.3), Kaakkois-Euroopan rajanyliset linjat (EL.4), Irlannin ja Pohjois-Irlannin (EL.6) sekä Tanskan ja Saksan välistä siirtokapasiteettia lisäävät

³ Komission ehdotus Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta, KOM (2003) 742 lopullinen, 10.12.2003.

verkkoyhteydet, Suomen ja Viron, Suomen ja Venäjän sekä Ruotsin ja Norjan väliset verkkoyhteydet (EL.7) lisäävät siirtokapasiteettia huomattavasti.

Kaasuverkot:

- Ensisijaisissa hankkeissa otetaan huomioon rajanylisen kaupankäynnin merkitys kaasumarkkinoiden vapauttamisen kannalta.
- Valmiit ja rakenteilla olevat verkkoyhteydet lisäävät merkittävästi kaasun tuontikapasiteettia päälinjoilla. Erityisesti rajanylisen kaasuväylien yhdistävä Algeriasta Marokon kautta kulkeva linkki (NG.2), Turkista Kreikkaan tai Itävaltaan kulkeva linkki (NG.3) sekä joukko uusia LNG-terminaaleja (NG.4) Espanjassa, Italiassa, Kreikassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa lisäävät tuontikapasiteettia huomattavasti.

Kuvatestit

Kuva 1: Sähköverkkoja koskevien ensisijaisten hankkeiden akselit

Kuva 2: Kaasuverkkoja koskevien ensisijaisten hankkeiden akselit

Kuva 3: Sähköverkkojen toteutuksessa tapahtunut kehitys vuodesta 2001

Kuva 4: Kaasuverkkojen toteutuksessa tapahtunut kehitys vuodesta 2001